

Οικονομικές εξελίξεις:

Οι απαρχές της βιομηχανικής επανάστασης, οι οικονομικές θεωρίες.

Ν. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ-ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Ιστορικός MSc

Τι είναι → ριζικός οικονομικός μετασχηματισμός της ευρωπαϊκής (αρχικά αγγλικής) κοινωνίας.

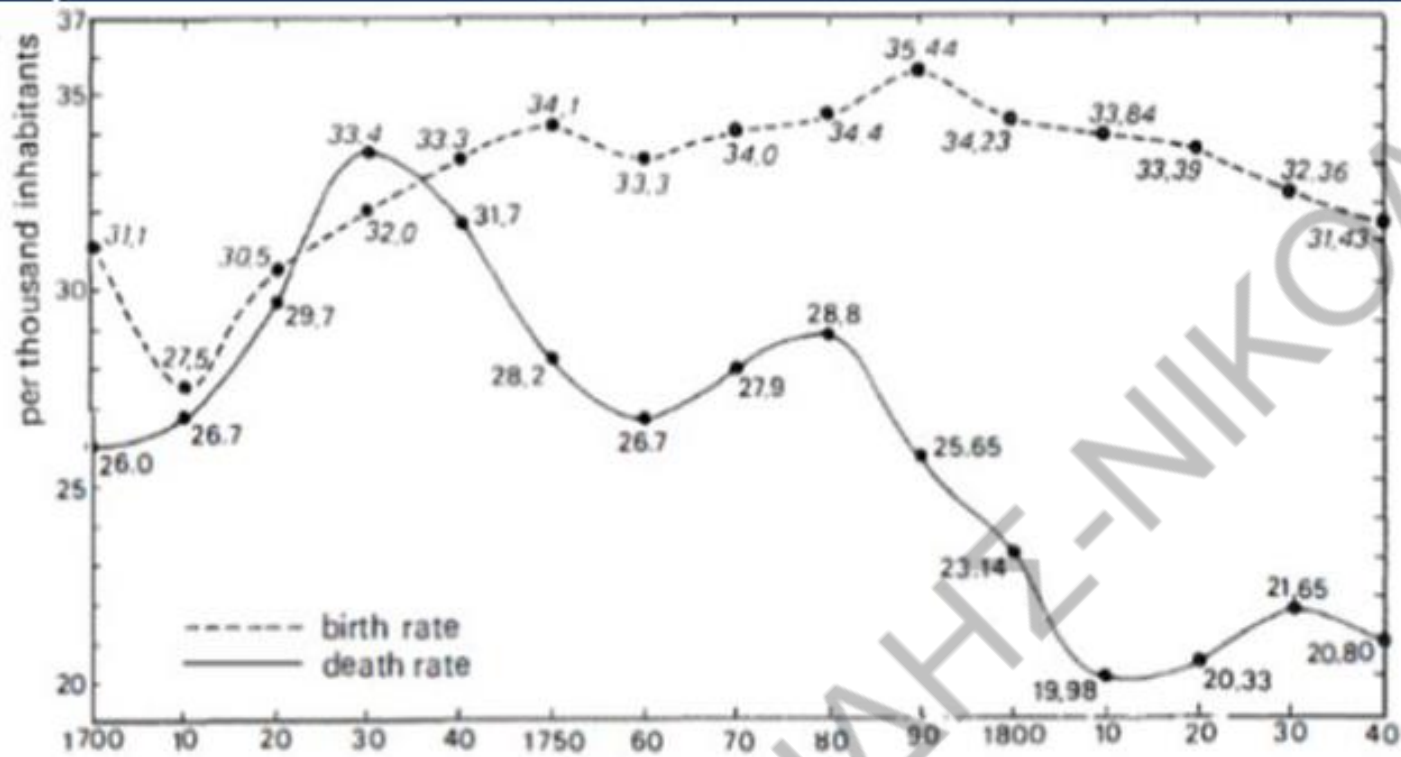
Πότε ξεκίνησε → β' μισό του 18ου αιώνα.

Πού → στην Αγγλία.

Διάδοση (19ος αι.) → Ευρώπη (κυρίως δυτική), Η.Π.Α.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ:

1. Υψηλή κερδοφορία από τραπεζικές, εμπορικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες \longrightarrow μεγάλη συσσώρευση κεφαλαίου \longrightarrow αναζήτηση επενδυτικών διεξόδων στη βιοτεχνία.
2. Δημογραφική έκρηξη.
3. Αυξημένη ζήτηση καταναλωτικών αγαθών.

BIRTH AND DEATH RATES IN ENGLAND

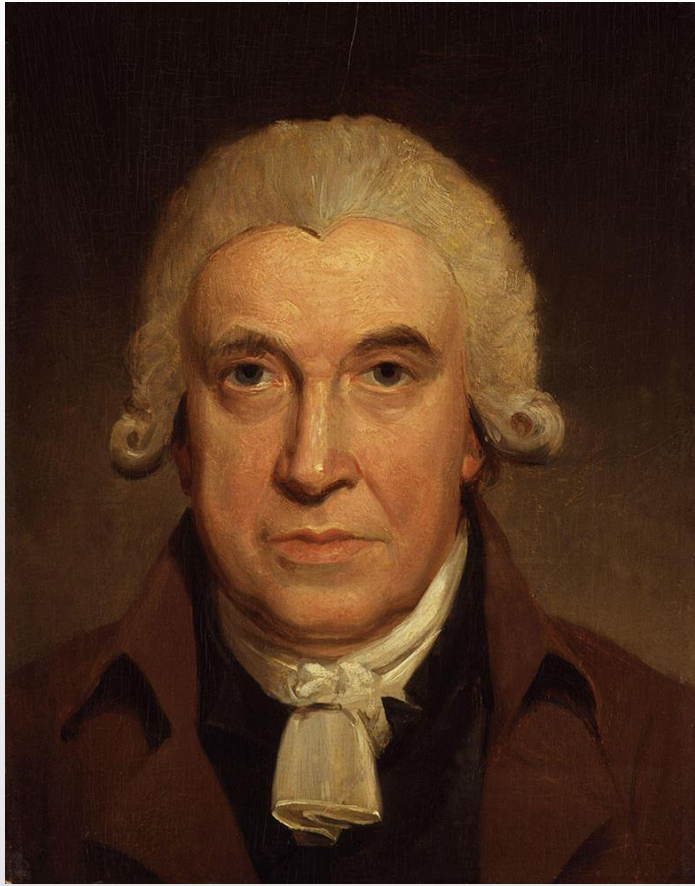

Ο πληθυσμός της Αγγλίας κατά τον 18ο αιώνα (σε εκατομμύρια κατοίκους).

4. Συρροή αγροτικών μαζών στις πόλεις (αστικοποίηση)
→ προσφορά εργατικών χεριών.

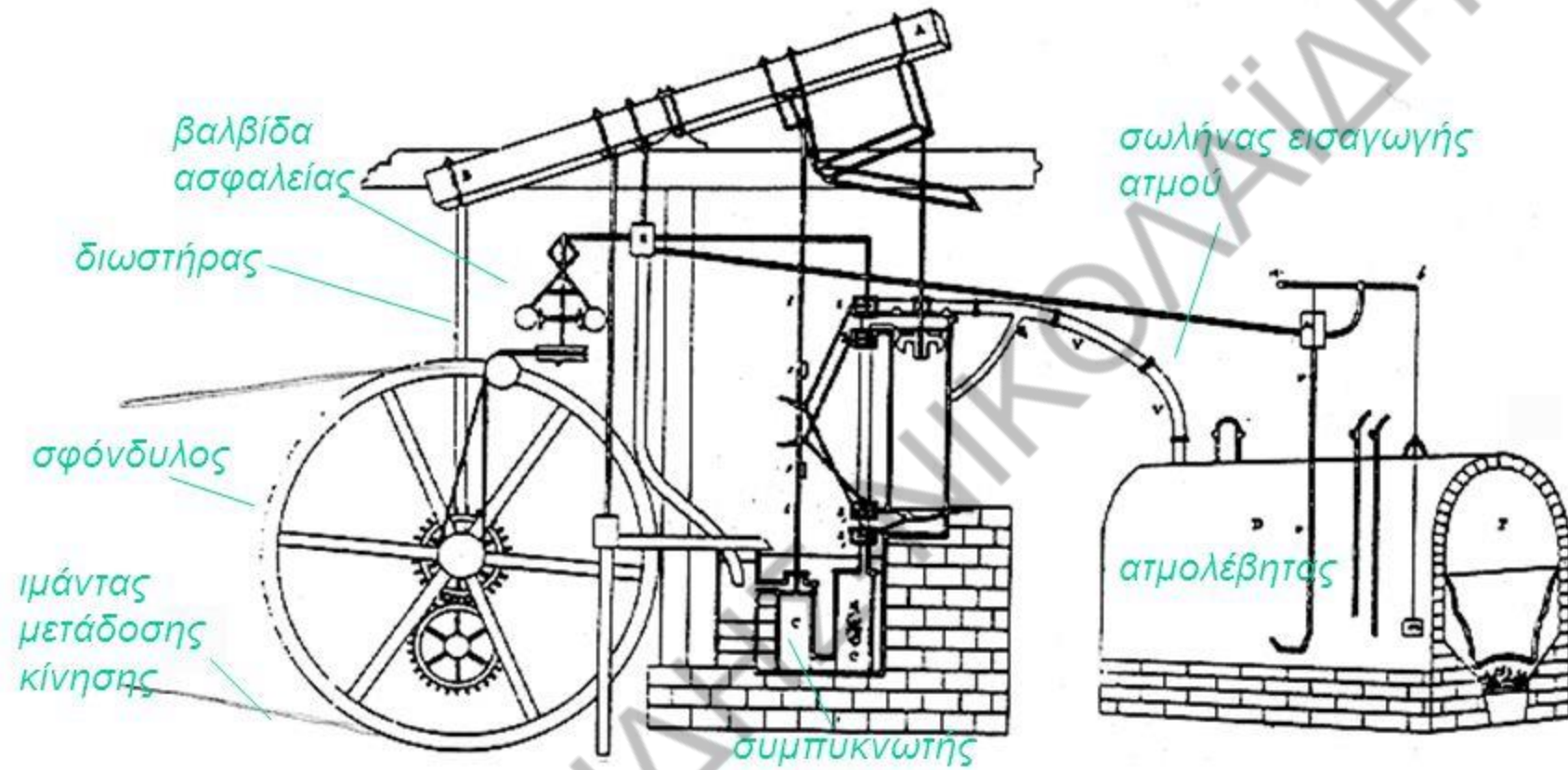
5. Νέα τεχνολογία (μηχανές).

6. Νέες πηγές ενέργειας (γαιάνθρακας και ατμός).

ΤΖΑΙΗΜΣ ΒΑΤ (1736 – 1819)
Ο κατασκευαστής της
πρώτης ατμοκίνητης
μηχανής

Διάγραμμα ατμομηχανής σχεδιασμένης από τον Βατ (1781). Ο ιμάντας κίνησης γύρω από το σφόνδυλο μπορούσε να μεταδίδει την κίνηση στις μηχανές ενός εργοστασίου.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ:

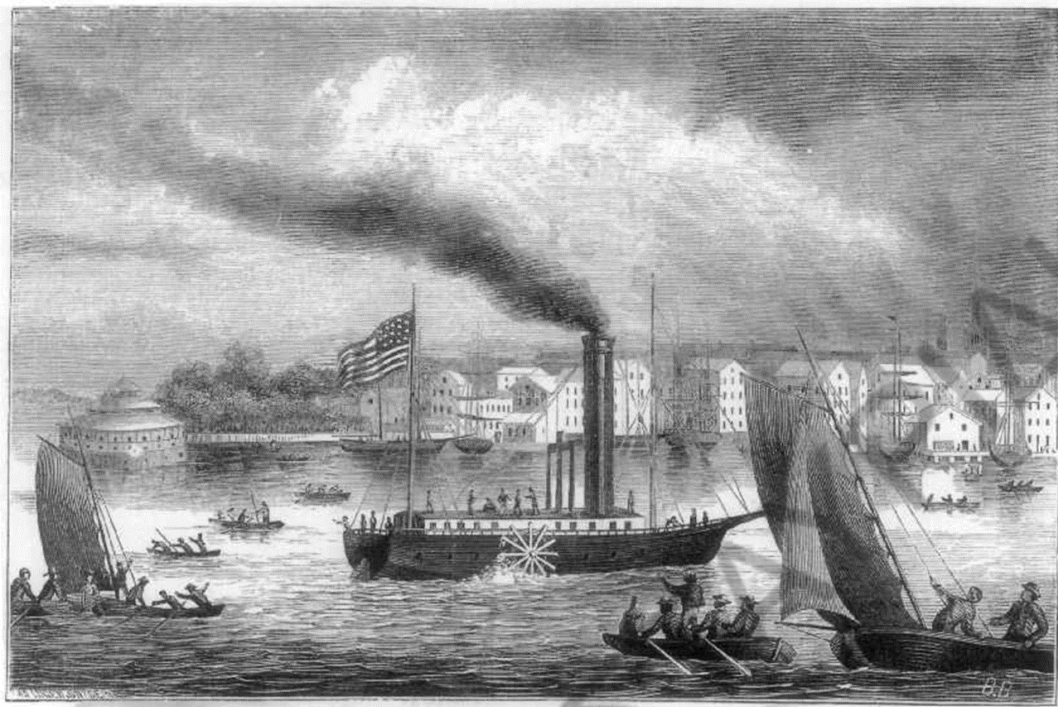
- Υφαντουργία
- Μεταλλουργία

Εικόνα 3.1 Γυναίκα χρησιμοποιεί την κλωστική μηχανή (spinning jenny), μια εφεύρεση του Τζέιμς Χαργκκρέιβς (1764). Ξυλογραφία, π. 1880. Πηγή: *Universal History Archive / Getty Images*.

Ακολουθούν...

- Οι χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές

Ο μηχανικός George Stephenson (1781-1848) κατασκεύασε την πρώτη ατμάμαξα το 1825 για μεταφορά επιβατών και αγαθών

Το τροχήλατο «Κλερμόντ» του Ρόμπερτ Φούλτον, το πρώτο ατμόπλοιο του κόσμου (1807)

Καλλιτεχνική απόδοση του σιδηροδρόμου του Στίβενσον

1825: Άγγλος μηχανικός **Στίβενσον** κίνησε την πρώτη ατμομηχανή στη γραμμή Λίβερπουλ – Μάντσεστερ.

Ως τότε τα χερσαία μέσα μεταφοράς δεν διέφεραν από εκείνα της αρχαιότητας.

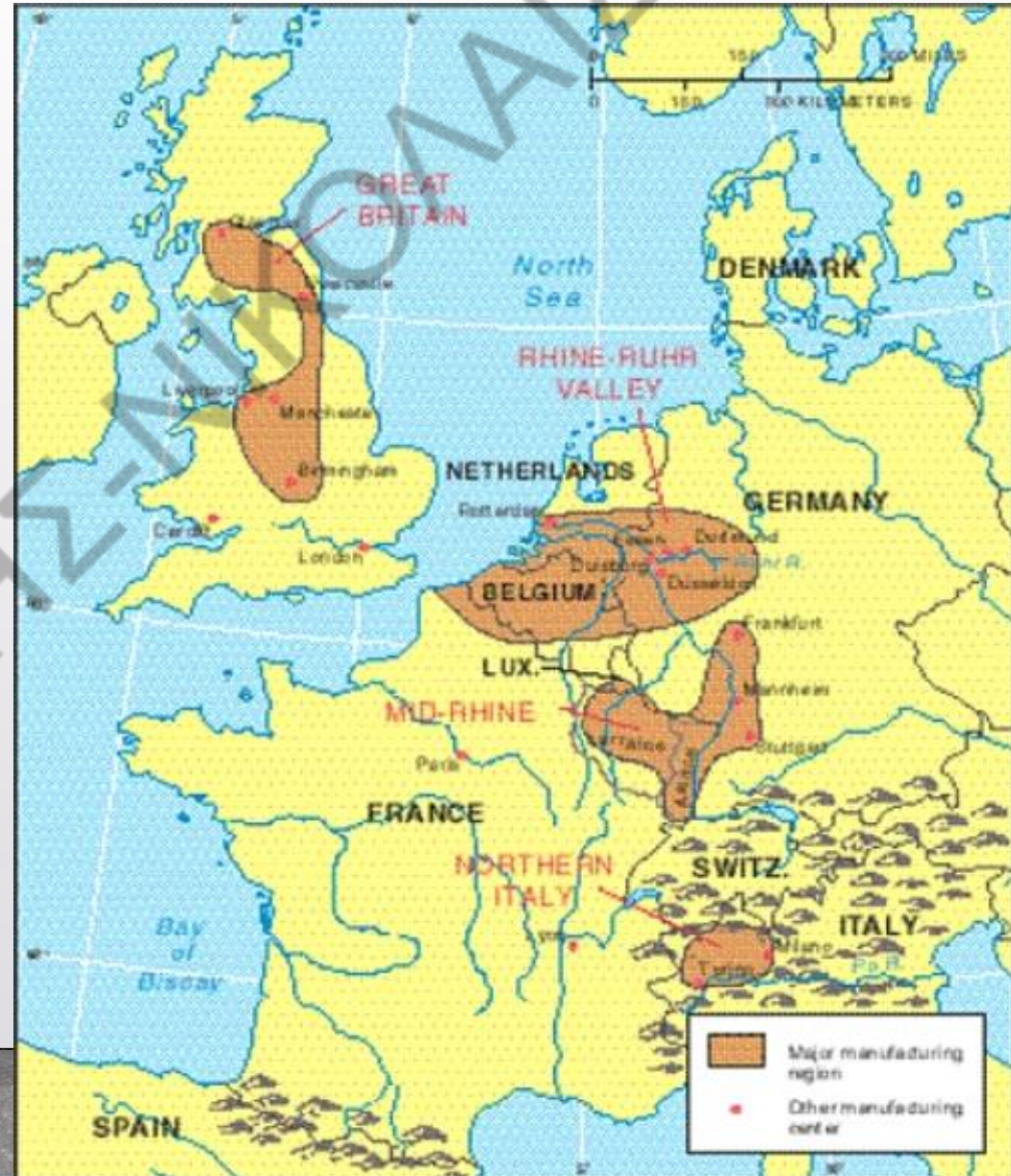

Η **Καρτερία** ήταν το πρώτο ατμοκίνητο πολεμικό πλοίο στην ιστορία, το οποίο χρησιμοποιήθηκε σε επιχειρήσεις κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Το όνομά του προέρχεται από την αγγλική ονομασία 'Perseverance'. Ήταν ταυτόχρονα ατμόπλοιο και ιστιοφόρο. Ναυπηγήθηκε το 1825, στο αγγλικό ναυπηγείο *Brent Shipyard Deptford-on-Thames*, για λογαριασμό του ναυτικού των Ελλήνων επαναστατών.

Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΕΚΤΟΣ ΑΓΓΛΙΑΣ:

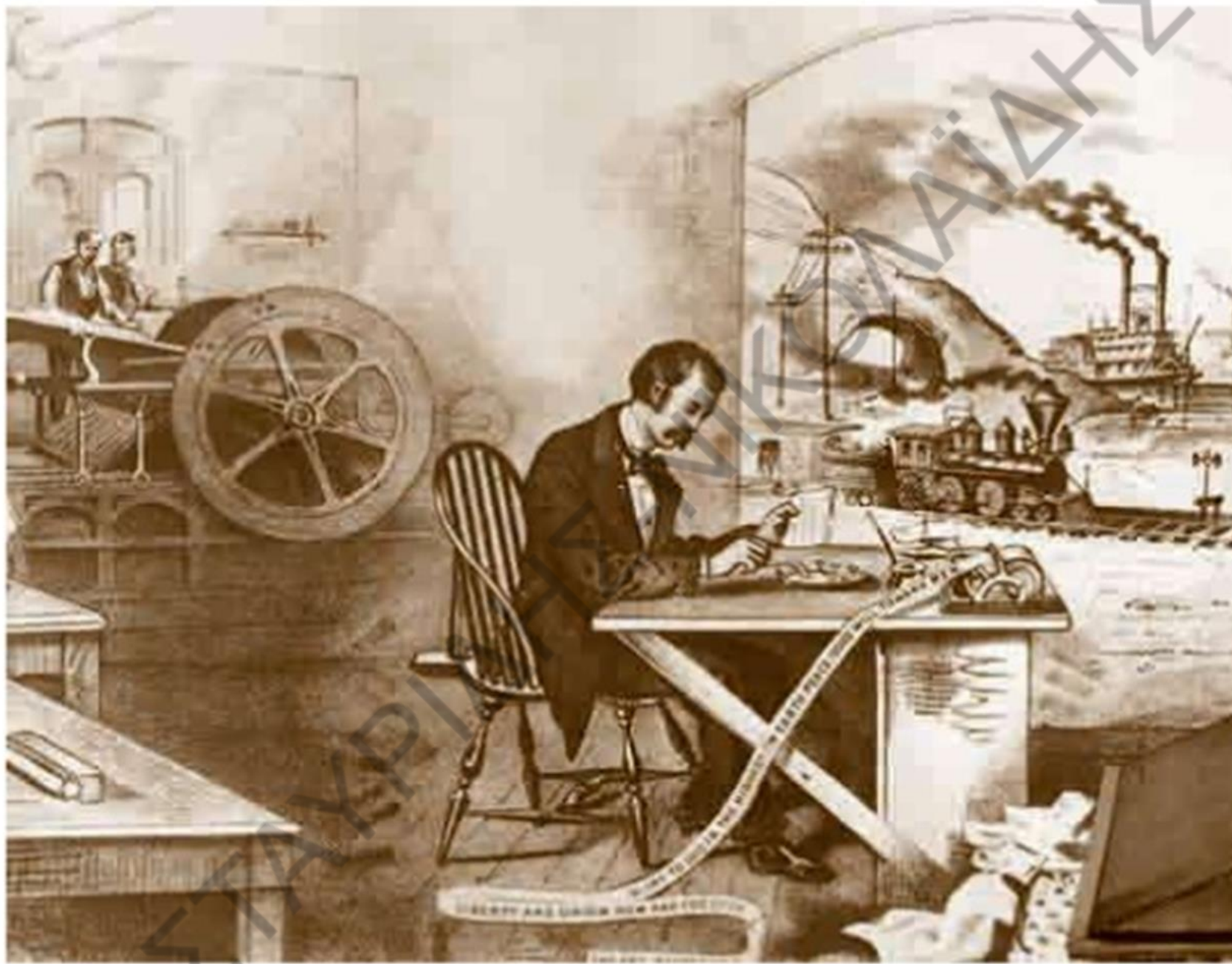
- Γαλλία
- Βέλγιο
- Γερμανία
- Βόρεια Ιταλία

- Ηνωμένες Πολιτείες

Οι βιομηχανικές περιοχές στην Ευρώπη το β' μισό του 19ου αι.

Χαρακτικό του 1876 με τις τέσσερις μεγάλες εφευρέσεις το 19ο αιώνα: το σιδηρόδρομο, τον ηλεκτρικό τηλέγραφο, το ατμόπλοιο και το περιστροφικό πιεστήριο

B. Οι οικονομικές θεωρίες

1. Μερκαντισμός ή κολμπερισμός (16ος – 17ος αι.) → κρατικός παρεμβατισμός στην οικονομία.

«Μόνον η αφθονία του χρυσού σε ένα κράτος εξασφαλίζει το μεγαλείο του και τη δύναμή του».

ΖΑΝ ΜΠΑΤΙΣΤ ΚΟΛΜΠΕΡ
(1619-1683)

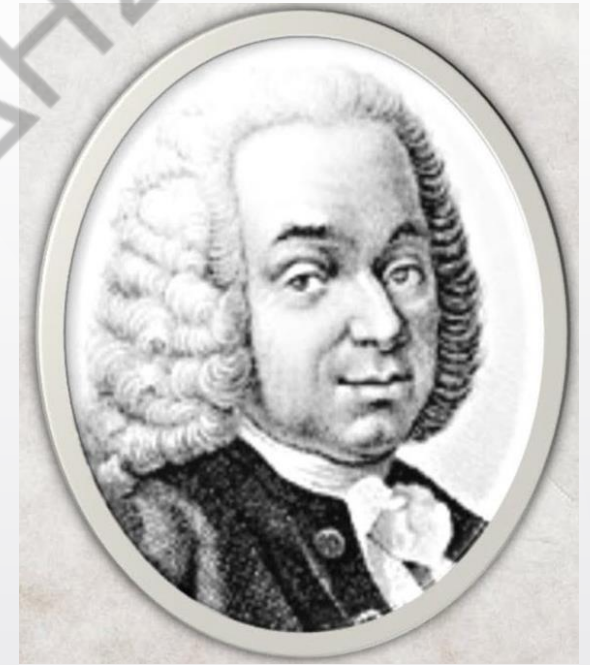

ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΚΕΝΑΙ
(1694-1774)

2. Φυσιοκρατία (18ος αι.) →
πρέπει να εφαρμοστούν και
στην οικονομία οι νόμοι της
φύσης.

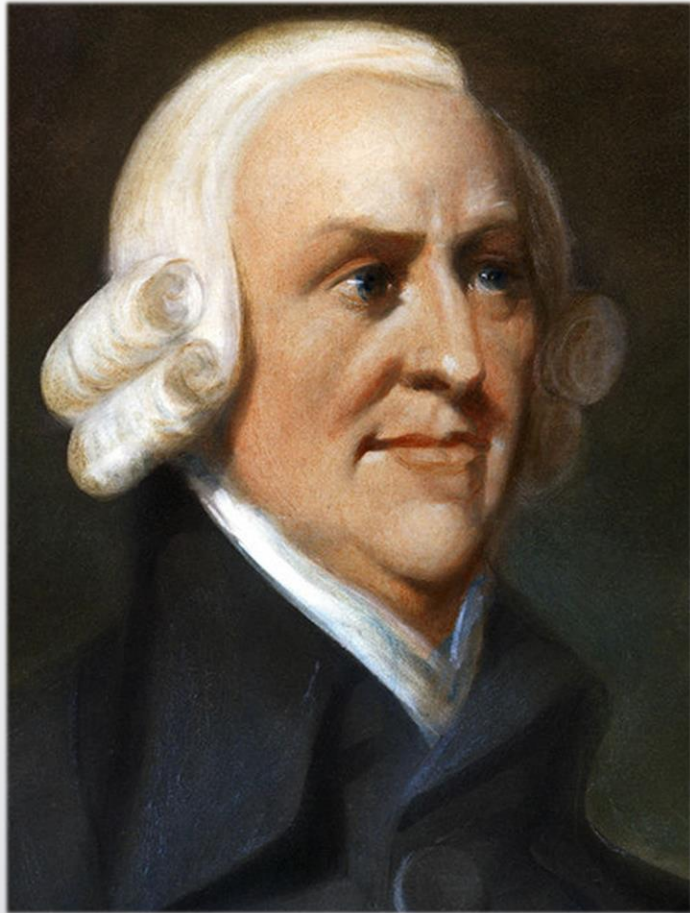
ΖΑΚ ΤΥΡΓΚΟ (1727-1781)

ΒΕΝΣΑΝ ΝΤΕ
ΓΚΟΥΡΝΑΙ (1712-1759)

Αλλά με ποια μέσα θα εξασφαλιστεί η ευημερία του κράτους με την ανάπτυξη της γεωργίας; Με ποια κίνητρα θα στραφούν ικανοί άνθρωποι να αφιερώσουν σε αυτή την εργασία τον χρόνο τους και τα πλούτη τους; Αυτό θα γίνει κατορθωτό μόνον όταν εξασφαλιστεί στον γεωργό η δανειοδότηση της σποράς, ενώ θα αφήνεται τελείως ελεύθερος να διαλέγει την καλλιέργεια που θέλει· τέλος ο γεωργός δεν θα πρέπει να υποβάλλεται σε υπερβολική φορολογία, η οποία θα έχει ολέθρια αποτελέσματα για την ανάπτυξη της παραγωγής.

Γαλλική Εγκυκλοπαίδεια, λήμμα «γεωργία»

ΑΝΤΑΜ ΣΜΙΘ
(1723-1790)

3. Οικονομικός Φιλελευθερισμός (18ος – 19ος αι.)

Laissez Faire Ο ρόλος του κράτους πρέπει να περιοριστεί στο ελάχιστο συμβιβαστό με τη δημόσια ασφάλεια. Το κράτος θα πρέπει να αρκεστεί στον ρόλο ενός μετριοπαθούς αστυνομικού που θα τηρεί την τάξη και θα προστατεύει την ιδιοκτησία, χωρίς ποτέ να παρεμβαίνει στη λειτουργία των οικονομικών διαδικασιών.

E. Burns, *Ευρωπαϊκή ιστορία*, τ. Β', σ. 62

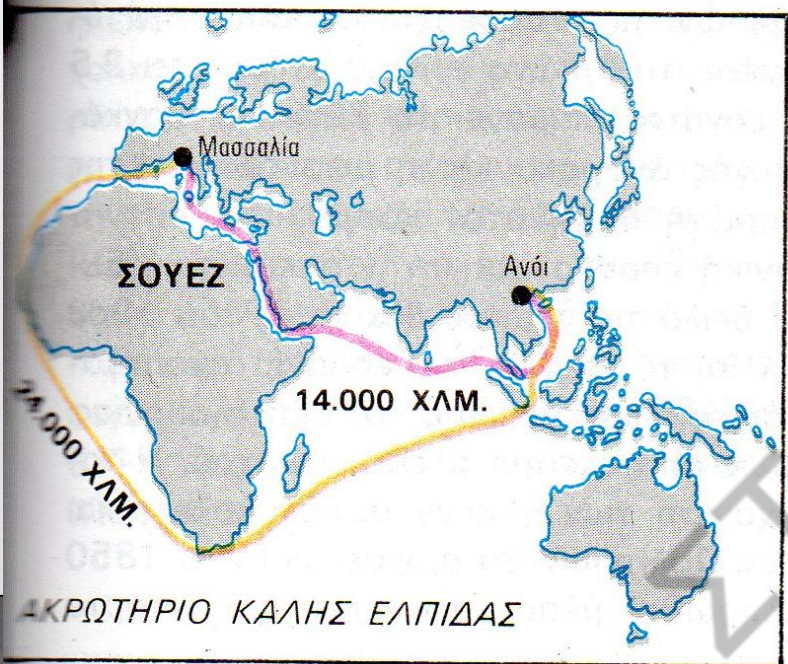
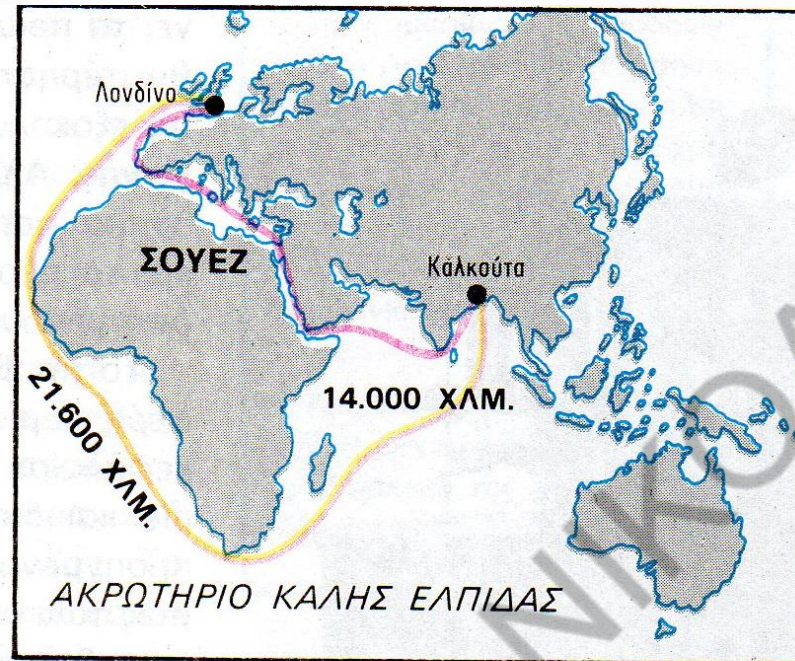
«Κάθε άτομο αναγκαστικά εργάζεται για να καταστήσει τα ετήσια έσοδα της κοινωνίας όσο περισσότερα μπορεί. Γενικά, δεν επιδιώκει να προωθήσει το κοινό συμφέρον, ούτε γνωρίζει πόσο πολύ το προάγει... Προτιμώντας την υποστήριξη της δικής του εργατικότητας παρά της ξένης, επιδιώκει μονάχα τη δική του ασφάλεια και, κατευθύνοντας αυτή την εργατικότητα κατά τέτοιο τρόπο ώστε το προϊόν της να έχει την μεγαλύτερη δυνατή αξία, επιδιώκει μονάχα το δικό του συμφέρον, και σε αυτήν όπως και άλλες περιπτώσεις, καθοδηγείται από ένα άορατο χέρι να επιδιώξει έναν σκοπό που δεν αποτελούσε μέρος των προθέσεών του. **Επιδιώκοντας το δικό του συμφέρον συχνά προωθεί αυτό της κοινωνίας πιο αποτελεσματικά απ' ό,τι όταν πραγματικά επιδιώκει να το προωθήσει».**

Άνταμ Σμιθ, *Έρευνες για τη φύση και τα αίτια του πλούτου των εθνών* (1766), μτφρ. Δημήτριος Καλιτσουνάκης, Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1991.

Οι συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης:

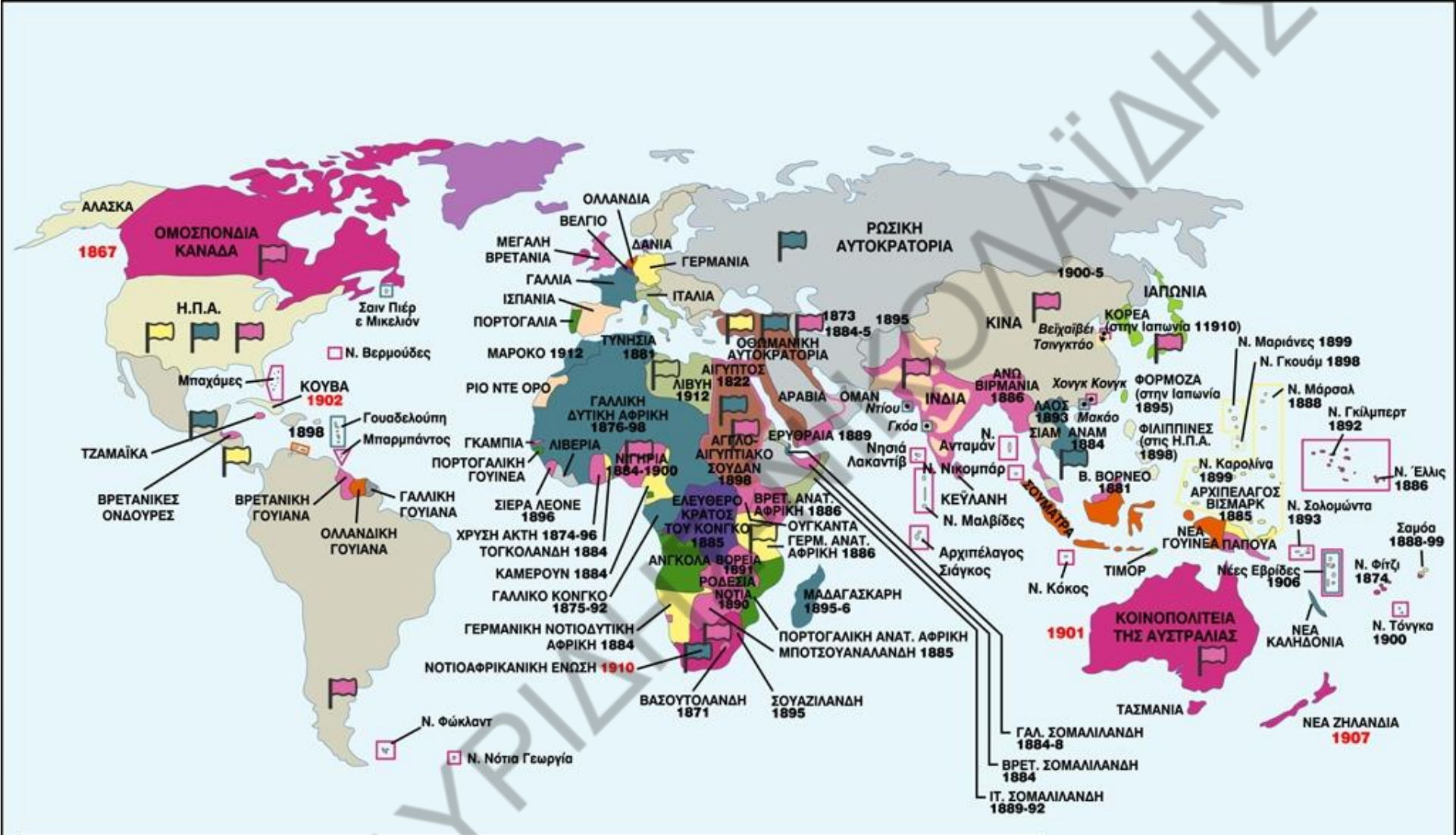
- Αύξηση της παραγωγής
- Ανάπτυξη των συγκοινωνιών
- Νέες οικονομικές δραστηριότητες
- Όξυνση ανταγωνισμών - ιμπεριαλισμός

Η μείωση των αποστάσεων με τη διάνοιξη διωρύγων και την κατασκευή διηπειρωτικών σιδηροδρομικών γραμμών.

— παλιά διαδρομή

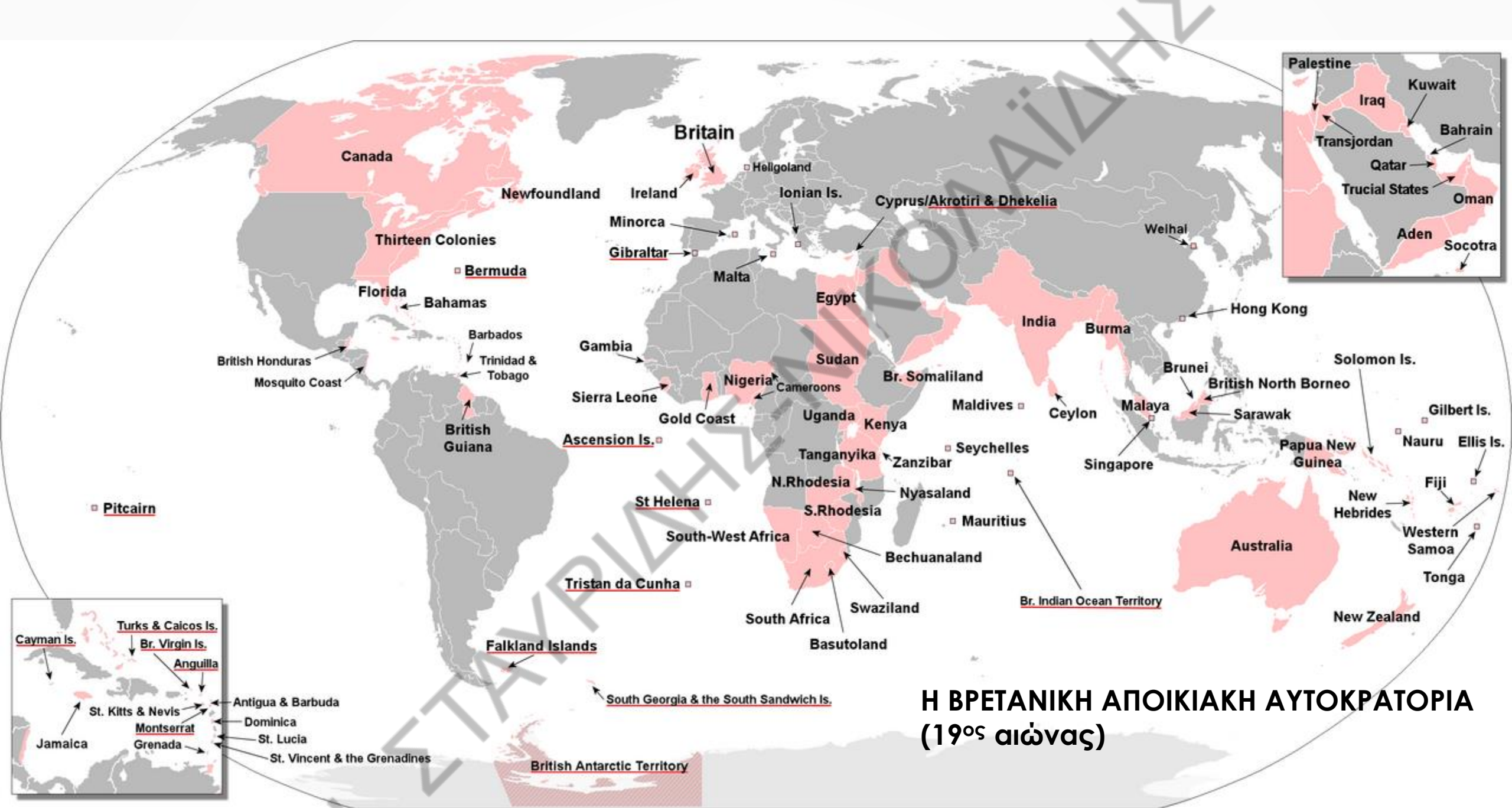
— νέα διαδρομή

Ο κόσμος το 1900 – Ευρωπαϊκές αποικιακές αυτοκρατορίες

Αποικιακές δυνάμεις

 Βρετανοί	 Οθωμανοί	 Βέλγιοι	 Ιάπωνες
 Γάλλοι	 Ολλανδοί	 Ρώσοι	 Επενδύσεις αποικιακών δυνάμεων εκτός Ευρώπης
 Γερμανοί	 Ιταλοί	 Η.Π.Α.	1898 Χρονολογία ευρωπαϊκού ελέγχου
 Πορτογάλοι	 Ισπανοί	 Δανοί	1902 Χρονολογία ανεξαρτησίας

Η ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ (19^{ος} αιώνας)

Cayman Is.
Turks & Caicos Is.
Br. Virgin Is.
Anguilla
St. Kitts & Nevis
Montserrat
Grenada
Jamaica
Antigua & Barbuda
Dominica
St. Lucia
St. Vincent & the Grenadines

Palestine
Iraq
Kuwait
Bahrain
Transjordan
Qatar
Trucial States
Oman
Aden
Socotra

Canada
Newfoundland
Ireland
Heligoland
Ionian Is.
Cyprus/Akrotiri & Dhekelia
Minorca
Gibraltar
Malta
Egypt
Weihai
Hong Kong
Florida
Bahamas
Barbados
Trinidad & Tobago
British Honduras
Mosquito Coast
Sierra Leone
Gambia
Nigeria
Cameroons
Sudan
Br. Somaliland
India
Burma
Ceylon
Malaya
Singapore
Brunei
British North Borneo
Sarawak
Solomon Is.
Gilbert Is.
Nauru
Ellis Is.
Fiji
Western Samoa
Tonga
Australia
New Zealand
Papua New Guinea
New Hebrides
South Africa
Swaziland
Basutoland
N. Rhodesia
S. Rhodesia
Nyasaland
Zanzibar
Seychelles
Mauritius
Br. Indian Ocean Territory
Ascension Is.
St. Helena
Tristan da Cunha
South Georgia & the South Sandwich Is.
British Antarctic Territory
Pitcairn